

PEDAGOGIK TADQIQOTLARNING MAZMUNI VA MOHIYATI

Mirjalilova Mohlaroyim

*Namangan davlat pedagogika instituti Pedagogika- psixologiya kafedrası,
Pedagogika tarixi va nazariyasi yo'nalishi 1- bosqich magistiranti*

Annotatsiya: Pedagogik tadqiqotlar ta'lim va tarbiya jarayonlarini ilmiy asosda o'rganish, takomillashtirish va samaradorligini oshirishga qaratilgan tadqiqot faoliyatidir. Ushbu tadqiqotlar ta'limning nazariy va amaliy masalalarini hal qilish, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni ishlab chiqish va ularni joriy etish, shuningdek, ta'lim tizimidagi muammolarni aniqlash hamda ularning yechimlarini topishga xizmat qiladi. Tadqiqotlarning mazmuni ta'lim jarayonidagi subyektlar — o'qituvchilar, o'quvchilar va ularning o'zaro aloqalari bilan bog'liq pedagogik jarayonlarni tahlil qilishdan iborat. Mohiyat jihatidan esa pedagogik tadqiqotlar ta'lim-tarbiya metodlarini ilmiy asoslarga tayangan holda tahlil qilish va yangilash orqali ijtimoiy ehtiyojlarga mos ta'lim tizimini shakllantirishga qaratiladi. Bunda ta'limning psixologik, sotsiologik va texnologik omillari inobatga olinadi. Shuningdek, tadqiqotlar natijasida olinadigan ma'lumotlar ta'lim sifati va samaradorligini oshirish, shaxsning rivojlanish ehtiyojlarini qondirish va jamiyatning ma'naviy-madaniy taraqqiyotiga hissa qo'shishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: pedagogik tadqiqot, ta'lim-tarbiya, ta'lim sifati, ilmiy rivojlanish

Kirish

Pedagogik tadqiqotlar zamonaviy ta'lim tizimini rivojlantirish va takomillashtirishga qaratilgan ilmiy faoliyat hisoblanadi. Bu tadqiqotlar o'qitish va tarbiyalash jarayonlarining nazariy va amaliy jihatlarini tahlil qilish, ularning samaradorligini oshirish, shuningdek, ijtimoiy ehtiyojlar va talablar asosida ta'limni moslashtirishga xizmat qiladi. Pedagogik tadqiqotlar jarayonida ta'lim tizimidagi subyektlar — o'qituvchi va o'quvchilarning o'zaro aloqalari, o'quv jarayonining psixologik, didaktik hamda sotsiologik asoslari o'rganiladi. Bu tadqiqotlarning asosiy maqsadi zamonaviy pedagogik texnologiyalarni ishlab chiqish va ulardan samarali foydalanish orqali ta'lim sifati va samaradorligini oshirishdir. Mazkur ish pedagogik tadqiqotlarning mazmuni va mohiyatini yoritib berishga qaratilgan bo'lib, ularning ta'lim jarayonida tutgan o'rni, ta'siri va rivojlanish istiqbollari tahlil qilishga harakat qiladi. Shu bilan birga, ta'lim tizimining dolzarb masalalariga ilmiy yondashuvning ahamiyati ochib beriladi.

Metodologiya

Pedagogik tadqiqotlar ilmiy asoslangan yondashuv va metodologiyalarni qo'llash orqali ta'lim-tarbiya jarayonini chuqur o'rganishni ta'minlaydi. Ushbu tadqiqotlarning metodologiyasi quyidagi asosiy yo'nalishlarni o'z ichiga oladi:

1. **Nazariy tahlil usullari**

Pedagogik tadqiqotlarning nazariy asoslarini o'rganish uchun ilmiy adabiyotlar, konsepsiyalar, pedagogik va psixologik nazariyalar tahlil qilinadi. Ushbu usul yordamida mavjud ilmiy bilimlar tizimlashtirilib, yangi g'oyalar va yondashuvlar ishlab chiqiladi.

2. **Empirik tadqiqot usullari**

Bu yondashuvda amaliy ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilishga alohida e'tibor qaratiladi. So'rovnomalar, intervyu, kuzatish, tajriba, test va eksperiment kabi usullar qo'llanilib, ta'lim jarayonidagi real muammolar va ularning yechimlari aniqlanadi.

3. **Kombinatsiyalangan usullar**

Pedagogik tadqiqotlarda nazariy va amaliy usullarni birgalikda qo'llash muhim ahamiyatga ega. Masalan, ilmiy nazariyalarga asoslangan gipotetik modellarni ishlab chiqish va ularni tajriba asosida sinab ko'rish orqali xulosalar shakllantiriladi.

4. **Statistik va texnologik tahlil**

Olingan ma'lumotlarni chuqur o'rganish uchun statistik usullar, diagrammalar, grafiklar va axborot texnologiyalaridan foydalaniladi. Bu usullar tadqiqot natijalarining aniqligini oshirishga xizmat qiladi.

Mazkur tadqiqot metodologiyasi yordamida pedagogik jarayonlarning mazmuni va mohiyati chuqur tahlil qilinib, ularning amaliy ahamiyati ochib beriladi. Shu bilan birga, tadqiqot natijalarini ta'lim tizimiga joriy etishning samarali yo'llari ko'rsatib o'tiladi.

Adabiyotlar tahlili

Pedagogik tadqiqotlarning mazmuni va mohiyatini yoritish bo'yicha ilmiy adabiyotlar keng qamrovli bilimlarni taqdim etadi. Tadqiqot sohasidagi adabiyotlar o'quv jarayonlarini tahlil qilish, ta'lim metodologiyasini shakllantirish va samaradorlikni oshirish uchun mustahkam asos yaratadi. Ushbu adabiyotlarning tahlili pedagogik tadqiqotlarning muhim jihatlarini quyidagi asosiy yo'nalishlarda ko'rib chiqishga imkon beradi. Ta'limning nazariy asoslari Pedagogik tadqiqotlarga oid adabiyotlar ta'lim jarayonining nazariy asoslarini aniqlashga xizmat qiladi. Masalan, J. A. Komenskiyning "Didaktika buyuk kitobi" hamda L. S. Vygotskiyning o'quvchilarning psixologik rivojlanishi haqidagi ishlari o'qitishning ilmiy tamoyillarini belgilashda muhim manba hisoblanadi. Amaliy metodlar va texnologiyalar. Zamonaviy pedagogik adabiyotlar ta'lim jarayonida innovatsion metodlardan foydalanishning ahamiyatiga urg'u beradi. Masalan, J. Dyui tomonidan

ilgari surilgan tajribaviy ta'lim nazariyasi va P. I. Galperinning bosqichma-bosqich o'qitish uslubi bugungi kunda amaliy tadqiqotlarda keng qo'llanilmoqda. Ta'lim sifati va samaradorligi masalalari Adabiyotlarda ta'lim sifati oshirishga qaratilgan tadqiqotlar muhim o'rin tutadi. M. M. Mo'minov va boshqa mahalliy olimlarning ishlarida O'zbekistonda ta'lim tizimini rivojlantirishga doir muhim ilmiy xulosalar keltirilgan. Bu asarlar pedagogik tadqiqotlarning ijtimoiy ahamiyatini yoritib beradi. Globallashuv va texnologik rivojlanish ta'siri. Zamonaviy pedagogik tadqiqotlar globallashuv va texnologik rivojlanish sharoitida ta'lim jarayonlarini modernizatsiya qilish masalalariga e'tibor qaratmoqda. Xalqaro tadqiqotlarda AKT (axborot-kommunikatsiya texnologiyalari)ni ta'lim jarayoniga joriy etishning afzalliklari keng muhokama qilinadi. Adabiyotlar tahlili natijasida pedagogik tadqiqotlarning nazariy va amaliy ahamiyati, shuningdek, ularning ta'lim tizimiga ta'siri chuqur o'rganiladi. Bu tahlillar pedagogik jarayonlarni takomillashtirish uchun ishonchli ilmiy asos yaratadi va tadqiqotning muhim yo'nalishlarini belgilashga yordam beradi.

Taklif va xulosalar

Xulosalar:

1. **Pedagogik tadqiqotlarning mazmuni** ta'lim jarayonining nazariy va amaliy asoslarini tahlil qilish, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni ishlab chiqish va ularni ta'lim tizimiga joriy etishga qaratilgan. Ushbu tadqiqotlar o'quv jarayonidagi muammolarni aniqlash va ularni ilmiy asosda hal qilishga xizmat qiladi.
2. **Tadqiqotlarning mohiyati** esa ta'lim-tarbiya jarayonlarini ijtimoiy ehtiyojlarga mos ravishda tashkil etish va jamiyatning madaniy hamda ma'naviy rivojlanishiga hissa qo'shishda ko'rinadi. Bu tadqiqotlar o'qituvchi va o'quvchilarning o'zaro ta'sirini yaxshilashga, shuningdek, ta'lim tizimining samaradorligini oshirishga yo'naltirilgan.
3. Pedagogik tadqiqotlar ta'lim sifati oshirishga, yangi metodik yondashuvlarni ishlab chiqishga hamda ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalarni qo'llashga imkon beradi.

Takliflar:

1. **Ilmiy tadqiqotlarni rivojlantirish:** Ta'lim tizimida yuzaga kelayotgan yangi muammolarni hal qilish uchun zamonaviy pedagogik tadqiqotlarga e'tiborni kuchaytirish zarur. Shu maqsadda ilmiy-tadqiqot markazlari va oliy ta'lim muassasalarida ko'proq resurslar ajratilishi lozim.
2. **Innovatsion texnologiyalarni qo'llash:** Tadqiqotlar natijalarini ta'lim tizimiga tatbiq etishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan keng foydalanish kerak. Masofaviy ta'lim platformalari va raqamli resurslarni joriy etish ta'lim samaradorligini oshiradi.

3. **Xalqaro hamkorlikni kuchaytirish:** Pedagogik tadqiqotlar samaradorligini oshirish uchun xalqaro tajribalarni o'rganish va ularni mahalliy sharoitlarga moslashtirish muhim ahamiyatga ega.
4. **Amaliy tadqiqotlarni ko'paytirish:** Ta'lim jarayonida yuzaga kelayotgan muammolarni tezkor hal etish uchun amaliy tadqiqotlar sonini oshirish va ularning natijalarini tezda joriy etishga imkon yaratish lozim.
5. **Tadqiqot natijalarining ommabopligi:** Pedagogik tadqiqotlarning natijalarini keng jamoatchilikka yetkazish va ta'lim tizimi xodimlari o'rtasida ulardan foydalanishni targ'ib qilish mexanizmini yaratish zarur.

Ushbu taklif va xulosalar pedagogik tadqiqotlarning ahamiyatini oshirish va ularni ta'lim tizimini takomillashtirishda samarali qo'llash imkoniyatini beradi.

Xulosa

Pedagogik tadqiqotlar ta'lim jarayonini takomillashtirish, samaradorligini oshirish va jamiyatning rivojlanish ehtiyojlariga mos ta'lim tizimini yaratishda muhim o'rin tutadi. Ushbu tadqiqotlarning mazmuni o'qitish va tarbiyalash jarayonlarining nazariy va amaliy asoslarini tahlil qilish, innovatsion pedagogik texnologiyalarni ishlab chiqish va ularni ta'lim tizimiga joriy etishga qaratilgan. Pedagogik tadqiqotlar nafaqat ta'lim sifatini oshirish, balki shaxsning intellektual va ijtimoiy rivojlanishiga ko'maklashish, o'quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olish va ular uchun moslashuvchan ta'lim muhitini yaratish imkonini beradi. Tadqiqotlar davomida olingan natijalar nafaqat ilmiy jamoa uchun, balki o'qituvchilar, talaba va o'quvchilar uchun ham amaliy ahamiyatga ega. Zamonaviy ta'lim muammolarini hal qilish uchun pedagogik tadqiqotlarda innovatsion yondashuvlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va xalqaro tajribadan foydalanish zarur. Ushbu xulosalar ta'lim tizimining sifatini oshirish va uning samaradorligini ta'minlashda pedagogik tadqiqotlarning muhim ahamiyatini yana bir bor tasdiqlaydi.

Adabiyotlar:

1. Mirziyoyev. Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. T.: O'zbekiston, 2017
2. R.Shamsutdinov, X.Mo'minov. O'zbekiston tarixi. "Andijon". 2011
3. Ahmad Aliyev Ma'naviyat, qadriyat va badiiyat (Vatan fidoyilari) Toshkent. Akademiya. 2000 y
4. R.Tursunov. Jadidlarning Turkiston ijtimoiy-iqtisodiy holatiga qarashlari. O'zbekiston tarixi. 2004. 3-son.
5. Mahmudxo'ja Behbudiy. Tanlangan asarlar. Nashrga tayyorlovchi, to'plovchi, so'z boshi va izohlar muallifi –B.Qosimov. T.: Ma'naviyat. 1997
6. Internet.com sayti